

ŽIVOT A TRADICE V IRÁKU

Irák, země s obrovským potenciálem a s bohatými zásobami ropy, je dnes jednou z nejvíce zpustošených zemí na světě. Právě odsud přijeli do České republiky křesťanští uprchlíci hledající azyl a bezpečné útočiště. Ačkoliv někteří z nich zase odjeli, ať už kvůli stesku po domově nebo z jiných důvodů, jiní zde zůstali. Jejich setrvání v naší zemi nás nutí se ptát na to, jestli je možné, aby se začlenili do naší společnosti. Někteří lidé dokonce hovoří o tom, že jejich kultura a ta naše jsou nesmiřitelné protiklady.

V rámci integračního programu Karmel byly s křesťanskými uprchlíky prostřednictvím dobrovolníků a pracovníků Slezské diakonie v prvním čtvrtletí letošního roku ve Smilovicích realizovány a do českého jazyka tlumočeny rozhovory. Těch, kteří k nám na začátku roku přijeli a kteří se snaží v našem kraji nalézt nový život, naučit se jazyk a najít si práci, jsme se tedy zeptali, jak tomu s jejich kulturou, zvyky a tradicemi je. Zabývali jsme se několika tématy a hledali to společné i rozdílné. Iráčtí křesťané se tak rozhovořili o vlastních zkušenostech a postojích i o tradicích a zvycích své země a města Mosulu, ve kterém žili.

První oblast, o které jsme hovořili, byla rodina a její fungování. Ještě před dvaceti lety bylo pro irácké rodiny typické vícegenerační soužití a domluvené svatby. Dnes už to není pravidlem. Nicméně i přesto hraje rodina při namluvách velkou roli – zvláště ženy bývají přítomny u schůzek a vyjednávání ohledně sňatku: budoucí nevěsta by měla být pokorná, hezká, dobře vychovaná a bez vyzývavého chování.

V minulosti samotnému seznámení dvou lidí předcházelo posouzení případné nevěsty jinou osobou, nejčastěji matkou muže – budoucího ženicha. Dnes se mohou nezadaní lidé seznámit osobně, a pokud mezi nimi přeskóčí jiskra, připravují se zasnuby, které jsou takovou menší svatbou. Jde o velkou „party“. Po zasnubách se mohou snoubenci stýkat sami bez přítomnosti dalších lidí, což do nedávna nešlo. Začíná se také připravovat svatba, která je finančně náročnou záležitostí. Kdysi trvala až sedm dní, ale ve snaze ušetřit dnes trvá pouze dva až tři. Manžel přináší do ženina domu zlato, které představuje finanční rezervu pro případ potřeby.

Živitelem rodiny je zpravidla muž. Je jeho povinností postarat se o rodinu a v případě nouze vzít jakoukoliv práci, aby rodinu uživil, protože sociální podpora pro chudé a nezaměstnané v Iráku neexistuje. Role ženy tradičně spočívá v péči o domácnost a ve výchově dětí. A rovněž v udržování dobrých vztahů s širokou rodinou a sousedy. Tradicí je proto také vzájemné navštěvování. Vzdělaných, pracujících žen je menšina, odhadem asi 20 %, a pracují zejména ve veřejném sektoru, tj. ve školách a nemocnicích.

Co se rozvodu týče, ten je v křesťanských rodinách, které mají děti, až tou zcela poslední možností. Lidé vnímají, že problémy se neřeší rozvodem, ale hledáním jiného východiska z manželské krize. Navíc sám rozvod není snadnou záležitostí, musí existovat velmi závažné důvody, aby byl komunitou přijat.

V mnoha rodinách i nadále platí, že nejmladší potomek zůstává s rodiči a stará se o ně. Neexistují domovy pro seniory a o staré rodiče se stará jejich potomstvo. Pokud by byli někteří rodiče opuštěni, byla by to pro jejich rodinu velká hanba. V rozvrácené zemi nelze mluvit o sociálním systému, zdravotním pojištění či důchodu. Ten dostávají pouze státní úředníci.

A jak je to se vzděláním? Do základní školy nastupují děti v šesti letech a šest let ji navštěvují; pak tři roky studují na vyšším stupni. To představuje povinnou školní docházku. Po těchto devíti letech je možné studovat obdobu našeho gymnázia, kde se studenti připravují na univerzitu, nebo se mohou vyučit v nějakém učňovském oboru. To ale většinou probíhá mimo instituce, formou zaučení přímo u řemeslníka.

Hodnocení žáků a studentů u nás se opírá o pětičíselnou stupnici. V Iráku je známkování jiné: Žáci dostávají body na stoupňové škále. Když dostane padesát a méně bodů, není jeho prospěch dobrý. Sto bodů ze sta znamená nejlepší výsledek.

Většina iráckých škol je státních a školné se na nich platit nemusí. Studium na soukromých školách je drahé. Mezi atraktivní profese patří lékaři, inženýři a poslední dobou učitelé. Po roce 2003 učitelé začali mít v létě 3 měsíce prázdnin, což bylo velmi motivační. Také mohli soukromě vyučovat ve svých

domech, čehož využívaly zejména bohaté rodiny. Velmi perspektivní jsou i specializovaní lékaři, například ušní a oční.

Kromě denního studia existují tzv. večerní školy – střední školy učňovské a vysoké, které navštěvují i starší lidé. Do školy se chodí v sobotu i v neděli. Jen jeden den v týdnu je volný, a to je pátek. Na severu, kde žije hodně křesťanů, se k pátku přidává i neděle, aby křesťané mohli žít podle svých tradic.

Zletilost mladého člověka začíná, stejně jako u nás, od 18 let. Ale pro dívku platí jistá omezení: například může, stejně jako muž, řídit automobil, avšak nemůže se bez souhlasu rodičů odstěhovat nebo vdát anebo vycestovat; není to zakázáno zákonem, ale není to společensky vhodné a přípustné. V případě ovdovění se žena vrací opět k rodičům. Pokud by již nežili, pak k bratrovi, a to bez ohledu na její věk. Mnohé ženy z jiných kultur mohou tato pravidla vnímat jako omezení, ale ženy, které s námi o těchto tradicích hovořily, je vnímají jako bezpečí.

Kdysi měli státní úředníci velmi nízké platy a důchody. Proto jich mnoho odcházelo do soukromých firem, kde důchody sice nedostali vůbec, ale více vydělali. Tato doba byla vystřídána jinou po pádu Saddáma Husajna. Platy státních úředníků výrazně stouply a naopak platy těch, kteří pracovali sami na sebe (truhláři, zedníci a jiní řemeslníci), šly dolů a těmto lidem se snížila životní úroveň. Na funkce ve státní správě se pak dostávali ti, kteří podpláceli, a začala růst korupce. Časem začalo být velmi obtížné vykonávat řadu profesí, které se v mnoha rodinách dědily po generace.

Zdravotní péče v Iráku je podobná, jako situace ve školství. Jsou zde státní nemocnice, kde se platí za návštěvu symbolické částky a léky jsou zde rovněž levné. Realita je ale hrozná: „Lidé tam umírají, péče v podstatě neexistuje, nikdo se o nikoho nestará a nikoho nic nezajímá. Zdravotníci svou ignorací lidi v podstatě zabíjejí. Specializovaný doktor, který je dostupný, stojí 15–30 dolarů. Na kvalitní zdravotní péči lidé musí mít peníze.“

A co oslava nejvýznamnějších svátků? 24. prosince se iráčtí křesťané scházejí v kostele a pak slaví, hodně grilují, dělají kebaby. Jejich speciálním jídlem je „kuba“, což je pokrm z hovězího masa v datlové omáčce. Během vánočních svátků se často chodívá na procházky do přírody. Tradice velí, že si lidé musí obléct nové oblečení. Dárky se kupují většinou jenom dětem, dospělým málokdy. Iráčané mají i vánoční stromečky, a to hned dva: jeden v domě, druhý venku.

Nový rok se slaví dvakrát – 1. ledna jako u nás a pak také o jarní rovnodennosti. Tyto oslavy se velmi podobají oslavě Vánoc. Rodiny se mezi sebou navštěvují, kupují si dárky, nové oblečení. Na některých místech se náboženské svátky slaví otevřeně, v místech obývaných hlavně muslimy se slaví uvnitř v domě.

Co říci závěrem? Lidé v Iráku mají své zvyky, tradice a kulturu. Zda ti, kterým Česká republika prostřednictvím Nadačního fondu Generace 21 a Slezské diakonie nabídla bezpečí a pomoc, této nabídky plně využijí, je na nich. Desítky pracovníků a dobrovolníků ale činí maximum pro to, aby zde tyto rodiny byly schopny žít kvalitní a samostatný život a svobodně vyznávat svou křesťanskou víru.

Oddělení PR a propagace SD